

המערערות:

רות קוליאן

ע"י ב"כ עו"ד ד"ר סיון וייס

מרח' עמק רפאים 43, ירושלים, 93141

טל': 02-5664390; פקס: 02-5663317

- נ ג ד -

המשיבות:

1. יתדות ת.ש.מ.ו. הוצאה לאור ופרסומים בע"מ, ח.פ.

511137671

2. יום ליום תקשורת (2002) בע"מ, ח.פ. 513241810

ע"י ב"כ עו"ד משה מורגנשטיין

מרח' חנה סנש 8, בני ברק, 5158658

טל': 03-6160742; פקס: 03-6160742

ובעניין:

היועץ המשפטי לממשלה

ע"י ב"כ עו"ד מפרקליטות מחוז מרכז-אזרחי

מדרך מנחם בגין 154 (בית קרדן), תל אביב, 6492107

טל': 073-3736262; פקס: 02-6468017

עמדה מטעם היועץ המשפטי לממשלה

בהתאם להחלטת בית המשפט הנכבד, ובהמשך להתייצבותו להליך, מתכבד היועץ המשפטי לממשלה להגיש לבית המשפט הנכבד את עמדתו בנוגע לשאלה הראשונה אשר הוצגה בהחלטה מיום 16.10.2018, באשר לקיומה של זכות תביעה אישית בנסיבות המתוארות בשאלה, כלהלן.

תמצית עמדת היועץ המשפטי לממשלה הינה, כי המענה לשאלה הראשונה הינו שלילי מהטעמים אשר יפורטו במסגרת העמדה דנא. במצב דברים זה, לא נדרש היועץ המשפטי לממשלה לשאלה השנייה.

א. רקע כללי

1. כעולה מכתבי הטענות והחלטת בית המשפט הנכבד, ההליך שבכותרת עניינו בערעור אזרחי אשר הוגש על פסק דינו של בית המשפט השלום בפתח – תקוה (כבוד השופטת א' רוטקופף) מיום 31.1.2018 המורה על דחיית התביעה בת"א 1933-03-15 **רות קוליאן נ' יתדות ת.ש.מ.ו. הוצאה לאור ופרסומים בע"מ ואח'.**

2. תביעתה הכספית של גב' קוליאן הוגשה נגד המשיבות, המוציאות לאור של שני עיתונים הנפוצים במגזר החרדי בטענה, כי הפלו אותה על רקע מגדרי עת סירבו לאפשר לה לפרסם מודעת תעמולה של רשימת מועמדים שבראשה עמדה ושהתמודדה במסגרת הבחירות הכלליות לכנסת ה-20. התביעה הוגשה ע"ס 100,000 ש"ח.

3. בית משפט השלום הנכבד הורה על דחיית התביעה לאחר שמיעת ראיות מחמת היעדר יריבות תוך שקבע, כי טענות להפליה בקשר עם סירוב פרסום מודעות תעמולת בחירות יכולות להיות מועלות רק על ידי המפלגה ולא על ידי המערער, אף אם היא עומדת בראש הרשימה ואף אם בסופו של יום המפלגה לא עברה את אחוז החסימה בבחירות.

עוד נקבע על ידי בית משפט השלום הנכבד, כי גם אם היה מקום לראות את התובעת כבעלת זכות תביעה אישית בנסיבות העניין, הרי שלא הוכח כי סירוב המשיבות לפרסם את מודעת תעמולת הבחירות, נבע על רקע הפליית מחמת היותה אישה.

בנוסף, עסק פסק הדין, למעלה מן הצורך, גם בשאלת קיומה של הפליה על רקע "השקפה" ו/או "השתייכות מפלגתית" ומצא, כי הסירוב לפרסם את המודעת תעמולת הבחירות של רשימת המערער לנכוח המדיניות המוצהרת של המשיבות לא לפרסם מודעות פוליטיות של מפלגות אשר אינן נמנות על המפלגות המזוהות עם העיתונים שלהן עולה כדי הפליה מחמת "השקפה" ו/או "השתייכות דתית".

עם זאת, נמצא על ידי בית משפט השלום הנכבד, כי ההפליה המתקיימת חוסה תחת החרג הקבוע בהוראת סעיף 3(ד)(1) לחוק איסור הפליה במוצרים, בשירותים ובכניסה למקומות בידור ולמקומות ציבוריים, התשס"א-2000 (להלן: "**חוק איסור הפליה**"), הקובע, כי אין רואים הפליה לפי סעיף 3 לחוק איסור הפליה כאשר הדבר מתחייב מאופיו או ממהותו של המוצר, השירות הציבורי או המקום הציבורי.

4. על פסק הדין הנ"ל הגישה המערער ערעור לבית המשפט המחוזי במחוז מרכז, ובמסגרתו ביקש בית המשפט הנכבד בהחלטתו מיום 16.10.2018 את עמדת היועץ המשפטי לממשלה בשני עניינים, והם:

האחד עוסק בשאלה "**האם לחבר ברשימת מועמדים לכנסת אשר הוגשה מטעם מפלגה הרשומה במרשם המפלגות, קמה זכות תביעה אישית בכל הקשור לפרסום מודעת בחירות, וזאת לנוכח הוראות חוק הבחירות לכנסת**".

העניין השני עוסק בשאלה "**האם רשאי עיתון מפלגתי לסרב לפרסם מודעת בחירות לכנסת וזאת בטענה, כי פרסום זה אסור מחמת השקפה או השתייכות מפלגתית, טענה אשר נטענה על ידי הנתבעות בסעיפים 28 ו-39 לכתב ההגנה שהוגש מטעמן**".

ב. תמצית השתלשלות ההליכים

5. לקראת הבחירות לכנסת ה-20, המערערת הקימה רשימת מועמדים עצמאית של נשים חרדיות, וכן עמדה בראשה של הרשימה. הרשימה שנקראה "**ובזכותן**" הוגשה באמצעות מפלגת מדף בשם לאו"ר, הרשומה על פי הטענה ברשם המפלגות.

6. לטענת המערער, בינואר 2015 היא פנתה בבקשה אל המשיבות, הבעלים של שני עיתונים נפוצים במגזר החרדי, לשכור שטח פרסום בעיתון לטובת רשימת המועמדים בראשה היא עמדה. אולם, על פי הנתען, המשיבות הערימו קשיים ולא אפשרו את הפרסומים המבוקשים.

7. בהתאם לכך, פנתה המערערת יחד עם רשימת המועמדים בראשה עמדה לוועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-20 בבקשה למתן צו מניעה על פי סעיף 17ב לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959 (תב"כ 17/20).

בהחלטת יושב-ראש ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-20, כבוד השופט סלים ג'ובראן, מיום 18.2.2015 נדחתה העתירה על הסף, עקב קיומו של סעד חלופי (הגשת תביעה אזרחית).

8. בחודש מרץ 2015 הגישה המערערת תביעה כספית לבית משפט השלום בפתח תקוה במסגרת ת"א 15-03-1933 לקבלת פיצוי כספי בסך 100,000 ש"ח (50,000 ש"ח מכל אחת מהמשיבות) בגין הפליית נשים בתעמולת בחירות באמצעות העיתונות החרדית. טענת המערערת הינה להפליה על רקע מגדרי לנוכח סירובם לפרסם בעיתונים המופצים על ידם מודעת תעמולה של רשימת מועמדים בראשה עמדה המערערת (להלן גם: "**התביעה העיקרית**"). עילת התביעה של המערערת התבססה על הוראות חוק איסור הפליה.

עוד ביקשה המערערת במסגרת תביעתה העיקרית, כי יינתן צו עשה שיורה למשיבות לפרסם את רשימתה בטרם מועד הבחירות. ברם, המערערת לא עמדה על קבלת סעד זה בבית משפט השלום, ועתרה למחיקתו לאחר שמיעת הערות בית המשפט הנכבד (כבוד השופטת א' רוטקופף) במעמד דיון שהתקיים ביום 8.3.2015, מטעמים של העדר סמכות עניינית.

9. בסמוך לאחר מכן, ביום 11.3.2015, הגישה המערערת לבית המשפט המחוזי מרכז בקשה למתן צו עשה זמני שיורה למשיבות לפרסם מודעה אחת לפחות, כחלק מתעמולת בחירות למפלגתה עוד בטרם מועד הבחירות לכנסת ה-20 אשר היו קבועות ליום 17.3.2015 (ת"א 15-03-25435).

הדיון בבקשה למתן צו עשה זמני נגד המשיבה מספר 2 (יום ליום תקשורת (2002) בע"מ) התייתר לנוכח הפצת המהדורה השבועית של השבועון ביום 12.3.2015 (יום ה'), לפני מתן ההחלטה בבקשה לצו עשה זמני. על פי המפורט, המדובר בשבועון היוצא לאור אחת לשבוע בימי חמישי.

כבוד השופט י' שפסר הכריע בבקשתה של המערערת למתן צו עשה זמני כנגד המשיבה מספר 1 בלבד (יתדות ת.ש.מ.ו. הוצאה לאור ופרסומים בע"מ), והורה בהחלטתו מיום 13.3.2015 על מתן צו עשה זמני נגד המשיבה מספר 1, לפיו המשיבה מספר 1 תפרסם מודעה אחת לפחות מטעם המערערת, בין בשמה ובין בשם "רשימת ובזכותן" בהתאם לשיקול דעת המערערת, וזאת עד למועד האחרון הקבוע בחוק הבחירות לכנסת, תשכ"ט-1969 (להלן: "**חוק הבחירות לכנסת**") לפרסום תעמולת הבחירות.

10. על החלטת בית המשפט המחוזי בבקשה למתן צו עשה זמני הגישה המשיבה מספר 1 בקשת רשות ערעור לבית המשפט העליון ולצידה בקשה לעיכוב ביצוע (רע"א 1868/15). בקשת רשות הערעור נדונה לפני כבוד השופט נ' הנדל.

ביום 15.3.2015 ניתנה החלטת בית המשפט העליון המורה על ביטול הצו הזמני אשר ניתן על ידי בית המשפט המחוזי נגד המשיבה מספר 1 על רקע שיהיו בהגשת הבקשה שלא אפשר קיום דיון מקיף ויסודי וטענות הצדדים, ומבלי שהצדדים הגישו טענות מפורטות וסדורות לפני בית המשפט המחוזי. זאת, גם בהתחשב בכך שההחלטה ניתנה בטרם הוגשה התביעה לסעד העיקרי לבית המשפט המחוזי.

11. במסגרת התביעה הכספית העיקרית, הגישו המשיבות ביום 2.12.2015 בקשה לסילוק התביעה על הסף מחמת היעדר יריבות, שכן לטענת המשיבות המערערת לא פנתה אליהן בבקשה לפרסום באופן אישי אלא בשם מפלגתה לצורך תעמולת בחירות.

ביום 1.2.2016, לאחר שהצדדים לתביעה העיקרית הגישו את התגובות מטעמם, ניתן פסק דינו של בית המשפט השלום הנכבד, אשר נעתר לבקשה לסילוק התביעה על הסף והורה על דחייתה על הסף מחמת היעדר יריבות, מהטעמים המפורטים בפסק הדין.

בחודש מרץ 2016 הגישה המערערת ערעור על פסק הדין, אשר ניתן בבקשה לסילוק התביעה על הסף מיום 1.2.2016 לבית המשפט המחוזי מרכז על פסק הדין הראשון במסגרת ע"א 25651-03-16.

ביום 26.9.2016 ניתן פסק דין **בהסכמה** בערעור הנ"ל על ידי כבוד השופט י' שינמן במסגרתו נקבע כי התביעה העיקרית תוחזר לבית משפט השלום על מנת לשמוע את הראיות בתיק וליתן פסק דין בהתאמה ולפי ראות עיני בית המשפט.

12. בהתאם לכך, הוחזרה התביעה העיקרית לשמיעת ראיות לבית משפט השלום, וביום 31.1.2018, לאחר שמיעת הראיות, ניתן פסק דין בתביעה העיקרית על ידי כבוד השופטת א' רוטקופף אשר במסגרתו נקבע, כדלהלן:

דין התביעה להידחות על הסף מחמת העדר יריבות שכן הוכח לפניו כי תכלית פרסום המודעות נועד לשרת את קידום המפלגה כחלק מפרסום תעמולת בחירות, וכי הגשת התביעה על ידי המערער כ"יחידה" מבין רשימת המועמדים – אינה מגבשת את היריבות העובדתית והמשפטית בין הצדדים האמיתיים בפועל (סעיף 17 לפסק הדין מיום 31.1.2018 בת"א 1933-03-15).

למעלה מן הנדרש, נדרש בית משפט השלום לשאלת ההפליה מחמת מגדר ומצא, כי סירוב הנתבעות לפרסם את המודעה המבוקשת לא עולה בנסיבות כדי הפליה על רקע היותה של המערערת אישה לפי סעיף 3(א) לחוק איסור הפליה (סעיפים 21 ו-22 לפסק הדין מיום 31.1.2018 בת"א 1933-03-15). בנוסף, הכריע בית משפט השלום למעלה מן הצורך גם בטענות להפליה גם מחמת "השקפה" או "השתייכות מפלגתית", הגם שנקבע על ידו שטענות אלו מהוות הרחבת חזית אסורה.

במסגרת הדיון בעילות הפליה מחמת "השקפה" או "השתייכות מפלגתית" נמצא כי סירוב המשיבות לפרסם את מודעתה של רשימת המערערת הפונה לציבור להצביע בעבורה בבחירות לכנסת, עולה כדי הפליה מחמת "השקפה" כמו גם "השתייכות מפלגתית".

עם זאת נקבע, כי המקרה חוסה תחת החרג הקבוע בסעיף 3(ד)(1) לחוק איסור הפליה הקובע כי אין רואים הפליה לפי סעיף 3 לחוק **"כאשר הדבר מתחייב מאופיו או ממהותו של המוצר, השירות הציבורי או המקום הציבורי"**.

13. על פסק הדין בתביעה העיקרית מיום 31.1.2018 הוגש הערעור שבכותרת על ידי גב' קוליאן.

14. לאחר שמיעת טיעוני הצדדים להליך במעמד דיון שהתקיים ביום 16.10.2018, מצא לנכון בית המשפט הנכבד לבקש את עמדת היועץ המשפטי לממשלה בשתי השאלות הבאות:

א. **האם לחבר ברשימת מועמדים לכנסת אשר הוגשה מטעם מפלגה הרשומה במרשם המפלגות, קמה זכות תביעה אישית בכל הקשור לפרסום מודעת בחירות, וזאת לנוכח הוראות חוק הבחירות לכנסת.**

ב. **האם רשאי עיתון מפלגתי לסרב לפרסם מודעת בחירות לכנסת וזאת בטענה, כי פרסום זה אסור מחמת השקפה או השתייכות מפלגתית.**

15. להלן תוצג עמדת היועץ המשפטי לממשלה ביחס לשאלה הראשונה – **האם לחבר ברשימת מועמדים לכנסת אשר הוגשה מטעם מפלגה הרשומה במרשם המפלגות, קמה זכות תביעה אישית בכל הקשור לפרסום מודעת בחירות, וזאת לנוכח הוראות חוק הבחירות לכנסת.**

למען הזהירות יודגש, כי העמדה מתייחסת לשאלה שהוצגה בלבד, ומובן, כי אינה מביעה כל עמדה בהתייחס לערעור גופו.

ג. עמדת היועץ המשפטי לממשלה

ג(1) כללי

16. סעיף 1 לחוק המפלגות, התשנ"ב-1992 (להלן: "**חוק המפלגות**") מגדיר מהי מפלגה: "**מפלגה**" – **חבר בני אדם שהתאגדו כדי לקדם בדרך חוקית מטרות מדיניות או חברתיות ולהביא לייצוגם בכנסת על ידי נבחרים**;".
 17. סעיף 13(א) לחוק המפלגות קובע, כי "**מפלגה רשומה היא תאגיד כשר לכל חובה, זכות ופעולה משפטית**", מכאן שחוק המפלגות מאפשר למפלגה לתבוע ולהיתבע בשמה.
על כן, השאלה היא האם קמה זכות ליחיד להגיש תביעה אישית בשל פעולה שנעשתה כלפי התאגיד שבו הוא חבר היא שאלה מתחום דיני התאגידים.
 18. ככלל, כאשר תאגיד מבקש להגיש תביעה, הוא עושה זאת בעצמו או על ידי אורגן שהוסמך על ידו לפעול כנציגו לאותו עניין (ראו לעניין זה גם תקנה 28 לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984).
הוראות סעיפים 14(ב) ו-14(ב) לחוק המפלגות קובעות כי על שאלת זהות הגורם המוסמך לפעול מטעם מפלגה להיות מוסדרת בתקנון המפלגה, והוראת סעיף 19ב לחוק המפלגות קובעת כי על מפלגה לקבוע את בא-כוחה ואת ממלא מקומו.
בהלימה לדיני התאגידים ולנוכח עקרון האישיות המשפטית הנפרדת, תביעה לעניין זה תיעשה בשם המפלגה ולא בשם של אחד מחבריה.
 19. בהתאמה ניתן לראות כי המחוקק התייחס לבא כוחה של המפלגה כנציג הרלוונטי לעניינה בהקשרים שונים בשורה של דברי חקיקה שונים.
ראו לעניין זה, למשל, הוראות סעיפים 39(א), 39(ג) ו-57(ט) לחוק הבחירות לכנסת וכן הוראת סעיף 13(ה) לחוק מימון מפלגות, התשל"ג-1973 (להלן: "**חוק מימון מפלגות**").
 20. אמנם, ישנם מקרים בהם חבר תאגיד, שלא הוסמך כנציג התאגיד לעניין זה, יכול לבקש להגיש תביעה נגזרת בשם התאגיד, במקרים בהם התאגיד עצמו נמנע מלעשות זאת.
תביעה נגזרת מוגדרת בסעיף 1 לחוק החברות, התשנ"ט-1999 (להלן: "**חוק החברות**") כ"**תובענה שהגיש תובע בשם חברה בשל עילת תביעה שלה**". היינו, התביעה הנגזרת הינה תביעה שיכול בעל מניות או דירקטור בתאגיד להביא לפני בית המשפט בשמה של החברה עצמה, כך שבסופו של יום, אילו יהיו פירות להליך המשפטי הם יתגלגלו אל כיסו של התאגיד.
יוטעם, כי המחוקק התווה הסדר ייחודי הקבוע בפרק השלישי, בסימן א' לחוק החברות (סעיפים 194-206 לחוק החברות), להגשת תביעה נגזרת, וכי על מנת לקבל אישור להגשת תביעה נגזרת, יהיה על חבר התאגיד לעבור הליך מקדמי שבסופו יקבל אישור מבית המשפט להגשת התביעה הנגזרת, ומכל מקום, התביעה תוגש בשמו של התאגיד.
- בע"א 2967/95 **מגן וקשת בע"מ נ' טמפו תעשיות בירה בע"מ**, נא(2) 312 (פורסם בנבו; 1997; 14.4.1997 (להלן: "**עניין מגן וקשת**")), קבע בית המשפט, כי דרך המלך של חבר בתאגיד להגן על אינטרס של החברה שנפגע היא באמצעות תביעה נגזרת שתוגש בשם החברה:

"לבד מהתביעות האישיות והייצוגיות העומדות לבעל מניות, עומדת לחברה זכות תביעה מכוח היותה אישיות משפטית עצמאית הכשירה לתבוע ולהיתבע בשמה היא כאשר נגרמת פגיעה בה. כעיקרון, אין החברים בה יכולים לתבוע בשמה אלא במקרים חריגים שבהם רשאי חבר בחברה להפעיל את זכות התביעה של החברה על-ידי תביעה נגזרת. תביעה זו שונה במהותה מהתביעה האישית ומהתביעה הייצוגית. היא מוגשת על-ידי בעל מניות שלא בשמו ושלא בשל פגיעות אישיות בו ובבעלי מניות אחרים, אלא בשם החברה הנפגעת" (פסקה 13 לפסק דינה של כבוד השופטת ט' שטרסברג-כהן בעניין מגן וקשת).

21. עם זאת, אין האמור לעיל שולל את זכותו של חבר בתאגיד להגיש תביעה אישית וגם לא של המערער. אולם, חבר תאגיד המבקש לתבוע נדרש להוכיח קיומה של עילה אישית. כך היה על המערער להוכיח, כי סירובן של המשיבות לאפשר את פרסום מודעת הבחירות של רשימת "בזכותן" הקים לה עילת תביעה אישית נגד המשיבות מכוח חוק איסור הפליה.
22. כלל יסוד בדיני הנזיקין, בהם עוסקת התובענה דנן, הוא שזכות התביעה נתונה למי שניזוק באופן אישי, ומשכך אדם לא יתבע את נזקו של אחר וגם לא את נזקו של ציבור, אלא אם הוכיח כי נגרם לו נזק באופן אישי. יוער, כי כאשר רצה המחוקק לאפשר לאדם שאינו הנפגע הישיר להגיש תובענה, עשה זאת במפורש כעולה מהוראת סעיף 5 לחוק הזכות לעבודה בישיבה ובתנאים הולמים, התשס"ז-2007.
23. את זכות התביעה האישית יש להוכיח על פי המבחנים המוכרים בדיני החברות ואשר נקבעו בפסיקה להבחנה בין עילת תביעה של התאגיד לעילת תביעה אישית. בדיני החברות, המבחן המרכזי בו נוהגת הפסיקה להבחנה בין עילת התביעה של התאגיד לבין עילת תביעה אישית הוא **מבחן ההבחנה בין נזק ראשוני לנזק משני**. ככלל, העקרון הוא, כי כאשר בעל מניות סובל נזק בלתי תלוי בנזק שאותו סובל התאגיד, היינו – נזק ראשוני – קמה לו עילת תביעה אישית בלתי תלויה בנזק שנגרם לתאגיד (ראו לעניין זה עניין מגן וקשת).
- על פי כלל זה, במקרה שהנזק העיקרי שנגרם פגע בזכויותיו של חבר התאגיד באופן אישי (קרי: נזק עצמאי ובלתי תלוי בנזק שסבלה החברה), קמה לו זכות תביעה אישית. ככל שהנזק העיקרי נגרם לתאגיד והנזק שנגרם לחבר התאגיד הוא אך משני לנזק התאגיד, עילת התביעה היחידה שקמה היא לתאגיד. הרציונל העומד מאחורי כלל זה, הוא שכאשר התאגיד יממש את זכות תביעתו ויזכה בסעד, קבלת הפיצוי לקופתו תוביל לעלייה בערך מניותיו של חבר התאגיד שניזוק בנזק משני ולריפוי נזקיו.
24. מבחן נוסף שהוחל על ידי הפסיקה להבחנה בין עילת תביעה של התאגיד לעילת תביעה אישית הינו **מבחן הפגיעה השוויונית**. לפי מבחן זה, כשהנזק שנגרם מתחלק באופן לא שוויוני בין חברי התאגיד קמה לחבריו זכות תביעה אישית.
- בנוסף, הוכר בפסיקה גם **מבחן הסעד** אשר לפיו יש לבחון האם כאשר יפוצה התאגיד על הנזק שנגרם, בעל המניות יפוצה גם הוא. במידה והסעד לתאגיד ממצה את הנזק שנגרם לחבר בתאגיד, לא תוכר עילת תביעה אישית.

ראו לעניין שני המבחנים האחרונים את האמור בע"א 3051/98 **ברוך זרין נ' חברת השקעות דיסקונט בע"מ**, נט(1) 673 (פורסם בנבו, 9.9.2004), וכן את האמור ברע"א 5337/17 **דוד כץ נ' יעקב כץ** (פורסם בנבו, 31.07.2017).

25. גם מצד דיני המפלגות קיים היגיון שלא לאפשר לאדם לפעול בשם מפלגה, משלא הוסמך על ידה לעשות כן. כך למשל, סעיפים 7-8 לחוק מימון מפלגות יוצרים גולציה המגבילה את תקרת ההכנסות והוצאות המותרות למפלגה. במסגרת זו, קבועה, בין היתר, מגבלה על הכנסות ותקרת הוצאות מותרות למפלגה, שחריגה מהן אסורה לפי חוק מימון מפלגות.

26. יתרה מכך, הוצאות של גופים הפועלים לטובת אינטרס של המפלגה עשויות להיות מיוחסות למפלגה בידי מבקר המדינה לפי מבחן הקשר הארגוני. מכאן, שבכל הנוגע להוצאות אגב תעמולת בחירות יש חשיבות יתרה במתן שליטה למפלגה על הוצאותיה ופעילותיה, בכדי לאפשר לה לעמוד בהוראות הדין.

27. יצוין, כי בשורה של הסדרים, קיבע המחוקק את מעמדה של מפלגה כ"ישות הרלוונטית היחידה לצורכי בחירות לכנסת". כך למשל, סעיפים 5א לחוק-יסוד: הכנסת וסעיף 4 לחוק הבחירות לכנסת, הקובעים במפורש, כי הגשת רשימת המועמדים לכנסת תתבצע על ידי המפלגה בלבד.

ג(2) מן הכלל אל הפרט

28. בית המשפט הנכבד הציב את השאלה, האם לחבר ברשימת מועמדים לכנסת אשר הוגשה מטעם מפלגה הרשומה במרשם המפלגות, קמה זכות תביעה אישית בכל הקשור לפרסום מודעת בחירות, וזאת לנוכח הוראות חוק הבחירות לכנסת.

29. לאחר העיון במסמכים אשר הועברו על ידי הצדדים, בחינת הסוגיה ויישום המבחנים האמורים בפרק ג(1) לעיל מעלה, עמדת היועץ המשפטי לממשלה הינה, כי על פני הדברים אין להכיר בעילת תביעה אישית של המערערת. הנזק הנטען הוא נזק משני, שכן כעולה מן המסמכים בתיק הוא נגזר מן הפגיעה במפלגה עצמה. כמו-כן, אין המדובר בפגיעה לא שוויונית בכל חברות הרשימה כתוצאה מן הסירוב לפרסם, ואף במבחן הסעד נראה כי לו היה סעד הפיצויים המבוקש מועבר למפלגה, הרי שהיה הוא מרפא את הנזק הנטען שנגרם לכאורה למערערת.

30. נוסף על כך, הכרה בזכות התביעה האישית של גב' קוליאן במקום בו הפגיעה העיקרית היא בתעמולת המפלגה, תפגע במעמד המיוחד של המפלגה בהקשר זה, כעולה מן המפורט לעיל.

31. לנוכח המקובץ לעיל ולנתוני ההליך, עמדת היועץ המשפטי לממשלה היא, כי לחבר ברשימת מועמדים לכנסת אשר הוגשה מטעם מפלגה הרשומה במרשם המפלגות לא קמה זכות תביעה אישית בכל הקשור לפרסום מודעת בחירות.

32. **לנוכח האמור לעיל, לא נדרש היועץ המשפטי לממשלה לשאלה השנייה.**

